

При придобиване на имоти, машини, съоръжения и оборудване при условията на разсрочено плащане, покупната цена е еквивалентна на сегашната стойност на задължението, дисконтирано на база на лихвеното равнище по привлечените от дружествата кредитни ресурси с аналогичен матуритет и предназначение.

В групата са определени стойностни прагове от 150 лв. до 700 лв., под които придобитите активи, независимо че притежават характеристиките на дълготраен актив, се изписват като текущ разход в момента на придобиването им. Тази промяна се третира като промяна в счетоводната преценка и следователно активи с цена на придобиване под този праг, закупени в предходни периоди продължават да се третират като дълготрайни активи.

Последващо оценяване

Избраният от групата подход за последваща оценка на имотите, машините, съоръженията и оборудването е моделът на цената на придобиване по МСС 16, т.е. имотите, машините, съоръженията и оборудването са представени по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и натрупаните загуби от обезценка. При наличие на условие за преоценка последната се оповестява. В случай че активите са под прага за оценка последната се извършва от вътрешен оценител, техническо лице.

В случаите, когато новата справедлива стойност на нетекущите материални активи, оценени чрез „метод на амортизирана възстановителна стойност“, надвишава балансовата им стойност, отчетната стойност и натрупаната амортизация последната се оповестява в отчета за финансовото състояние. При обезценка се признава като разход в „Други разходи“ в отчета за всеобхватния доход.

За дълготрайни материални активи, за оценката на които е приложен „пазарен подход“ чрез „метод на пазарните аналози“ се прилага адекватно представяне във финансовия отчет за периода.

Методи на амортизация

Дружествата от групата използват „линеен метод“ на амортизация на имотите, машините, съоръженията и оборудването (дълготрайните материални активи). Амортизирането на активите започва от началото на месеца, следващ месеца на въвеждането им в експлоатация. Амортизация не се начислява за земи, напълно амортизирани активи и активи в процес на придобиване.

Амортизацията на имотите, машините, съоръженията и оборудването се начислява за срока на очаквания им полезен живот по линейния метод. Полезният живот по групи активи е определен в съответствие с: физическото износване, спецификата на оборудването, бъдещите намерения за употреба и с предполагаемото морално остаряване, като се използват следните годишни амортизационни норми:

Амортизируеми активи	2019 г.	2018 г.
Сгради	4 %	4 %
Машини и оборудване	5%-30%	5%-30%
Транспортни средства	10-25%	10-25%
Стопански инвентар	15%	15%
Компютърно оборудване	50%	50%
Други	15%	15%

Определеният срок на годност на дълготрайните активи се преглежда в края на всяка година и при установяване на значителни отклонения спрямо бъдещите очаквания за срока на използването на активите, същият се коригира перспективно.

Последващи разходи

Разходите за ремонти и поддръжка се признават за текущи в периода, през който са направени.

Извършени последващи разходи, свързани с имоти, машини, съоръжения и оборудване, които имат характер на подмяна на основни възлови части и агрегати, или на преустройство и реконструкция, с които се удължава първоначалния срок на годност или се променя предназначението им се капитализират към балансовата стойност на съответния актив и се преразглежда остатъчният му полезен живот към датата на капитализация. Същевременно, неамортизираната част на заменените компоненти се изписва от преносната стойност на активите и се признава в текущите разходи за периода на преустройството.

Обезценка на активи

Преносните стойности на дълготрайните материални активи подлежат на преглед за обезценка, когато са налице събития или промени в обстоятелствата, които показват, че балансовата им стойност би могла да се отличава трайно от възстановимата им стойност. Ако са налице такива индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната балансова стойност, то последната се коригира до възстановимата стойност на активите. Възстановимата стойност на дълготрайните материални активи е по-високата от двете: справедлива стойност без разходи за продажба или стойност при употреба. За определянето на стойността при употреба на активите, бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност, като се прилага дисконтов фактор преди данъци, който отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете, специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се отчитат в отчета за всеобхватния доход.

Когато загубата от обезценка впоследствие се възстанови, преносната стойност на актива се увеличава до преизчислената възстановима стойност, така че увеличената преносна стойност да не надвишава стойността, която би била определена, ако не е била призната загуба от обезценка на актива в предходни години. Възстановяването на загуба от обезценка се признава като приход веднага.

Към 31.12.2019 г. и 31.12.2018 г., ръководствата на дружествата са направили преглед за обезценка на дълготрайните материални активи като не са използвали лицензирани оценители, тъй като това е направено през 2018 г., въз основа на който те са преценили, че не са били на лице условия за обезценка.

Печалби и загуби от продажба

Материалните нетекущи активи се отписват от отчета за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "имоти, машини, съоръжения и оборудване" се определят чрез сравняването на приходите от продажбата и балансовата стойност на актива към датата на продажбата. Те се посочват нетно, към "Други доходи/(загуби) от дейността, нетно" в отчета за всеобхватния доход.

3.8. Нематериални активи

Нематериалните активи придобити от дружествата и имащи ограничен срок на използване, се отчитат по модел "цена на придобиване", намалена с натрупаната амортизация и натрупаните загуби от обезценка. Цената на придобиване представлява справедливата стойност на съответния актив към датата на придобиване и тя включва покупната стойност и всички други преки разходи по сделката. В техния състав са включени софтуер, лицензи, патенти и техническа документация.

В дружествата се прилага линеен метод на амортизация на нематериалните активи при определен полезен живот до 7 г..

Балансовата стойност на нематериалните активи подлежи на преглед за обезценка, когато са налице събития, или промени в обстоятелствата, които посочват, че балансовата стойност би могла да надвишава възстановимата им стойност. Тогава обезценката се включва като разход в отчета за всеобхватния доход.

3.9. Инвестиции

Съгласно счетоводните политики на дружествата от групата, инвестициите в други дружества се отчитат по цена на придобиване, намалена с евентуалната загуба от обезценка. Притежаваните от дружествата дългосрочни инвестиции подлежат на преглед за обезценка към края на всеки отчетен период. При установяване на условия за обезценка се определя нейния размер и същата се отразява в отчета за всеобхватния доход като друг финансов разход. Възстановяването на стойността на обезценката е до размера на отразените обезценки и се отчита като друг финансов приход.

3.9.1. Инвестиции в дъщерни предприятия

Групата класифицира като инвестиции в дъщерни предприятия притежаваните от нея акции и дялове в други дружества, над които упражнява контрол. Приема се, че е налице контрол, когато дружеството от групата:

- притежава пряко или косвено чрез дъщерни предприятия, повече от половината от правата на глас в дадено предприятие;
- притежава половината или по-малко от половината права на глас в предприятие и:
 - притежава власт над повече от половината права на глас по силата на споразумение с други инвеститори;
 - притежава властта да управлява финансовата и оперативната политика на предприятието по силата на устав или споразумение;
 - притежава властта да назначава или освобождава мнозинството от членовете на Съвета на директорите или еквивалентен ръководен орган и контролът над предприятието е чрез този съвет или орган; или
 - притежава властта да подава мнозинството от гласовете на заседания на Съвета на директорите или еквивалентен ръководен орган и контролът над предприятието е чрез този съвет или орган.

Дългосрочните инвестиции, представляващи акции и дялове в дъщерни дружества се представят във финансовия отчет по цена на придобиване (себестойност), намалена със загубите от обезценки. Когато акциите на дъщерни дружества не се търгуват на фондови борси или продажбите са силно ограничени се прилагат алтернативни оценъчни методи за надеждно определяне на справедливата им стойност по метода на нетната стойност на активите базиран на стойността в употреба и сегашната стойност на нетните парични потоци в съответствие с прогнозите за дейността по утвърдена методика и/или чрез лицензиран оценител.

Притежаваните от дружествата дългосрочни инвестиции подлежат на преглед за обезценка към края на всеки отчетен период. При установяване на условия за обезценка и се определи нейния размер, същата се отразява в отчета за всеобхватния доход като "друг финансов разход." Финансов приход възниква при възстановяване на обезценка до размера на отразените обезценки.

При покупка и продажба на инвестиции в дъщерни дружества се прилага "дата на търгуване" (дата на сключване на сделката).

Инвестициите в дъщерни дружества се отписват, когато се прехвърлят правата, които произтичат от тях на други лица при настъпването на правните основания за това и по този начин се загубва контрола върху стопанските изгоди от съответния конкретен тип инвестиции. Печалбата/(загубата) от продажбата им се представя съответно към "финансови приходи" или "финансови разходи" в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

В консолидирания отчет инвестициите в дъщерни предприятия са изцяло елиминирани.

3.9.2. Инвестиции в асоциирани предприятия

Инвестициите в акции и дялове от капиталите на дружества, в които дружествата от групата имат значително влияние се класифицират като инвестиции в асоциирани предприятия.

Значително влияние е правото на участие при вземането на решения, свързани с финансовата и оперативната политика на предприятието, в което е инвестирано, но не е контрол или съвместен контрол върху тази политика. Приема се, че значително влияние е налице, когато дружествата от групата притежават пряко или косвено (чрез дъщерни предприятия) 20 % или повече от гласовете в предприятието, в което е инвестирано, освен когато съществуват доказателства за противното.

Дългосрочните инвестиции, представляващи акции и дялове в асоциирани дружества, се представят във финансовия отчет по цена на придобиване (себестойност), намалена със загубите от обезценки. Притежаваните от дружеството дългосрочни инвестиции в асоциирани предприятия подлежат на преглед за обезценка към края на всеки отчетен период. При установяване на условия за обезценка и определяне на нейния размер, същата се отразява в отчета за всеобхватния доход като друг финансов приход/разход.

При покупка и продажба на инвестиции в асоциирани дружества се прилага "дата на уреждане". Инвестициите в асоциирани дружества се отписват, когато настъпят правните основания за това.

В консолидирания отчет инвестициите се представят по нетната стойност на активите от притежавания дял.

В настоящия момент дружествата от групата не отчитат тази категория активи.

3.9.3. Приходи от дивиденди

Приходите от дивиденди, свързани с дългосрочните капиталови инвестиции, представляващи акции и дялове в други дружества, се признават като текущи приходи и представят в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) към статията „финансови приходи“.

При отписването на акции поради продажба се използва методът на средно-претеглена цена, определена към края на месеца, в който се извършва отписването.

3.10. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са тези имоти, които дългосрочно се държат от дружествата от групата за доходи от наеми и/или заради вътрешното увеличение на тяхната стойност.

Първоначална оценка

Инвестиционните имоти се оценяват първоначално по тяхната цена на придобиване. Разходите по сделката се включват в първоначалната оценка.

Последващо оценяване

Дружествата от групата са избрали като своя счетоводна политика модела на цена на придобиване и оценяват своите инвестиционни имоти в съответствие с изискванията на МСС 16 (намалена с последващо начислените амортизации и натрупаните загуби от обезценка).

Инвестиционните имоти се отписват от отчета за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "инвестиционните имоти" се определят чрез сравняването на приходите от продажбата и балансовата стойност на актива към датата на продажбата. Те се посочват нетно, към "други доходи/(загуби) от дейността" в отчета за всеобхватния доход.

В настоящия момент дружествата от групата не отчитат тази категория активи.

3.11. Нетекущи активи, държани за продажба

Непосредствено преди първоначалната класификация на актива (или групата за извеждане от употреба) като държан за продажба, балансовите суми на актива (или на всички активи и пасиви на групата) следва да бъдат оценени в съответствие с приложимите МСФО. При първоначалната класификация като държан за продажба, нетекущите активи или групи за извеждане от употреба се признават по по-ниската от балансовата стойност и справедливата стойност, намалена с разходите за продажбата.

Загубите от обезценка при първоначалното признаване като държани за продажба се отчитат в отчета за всеобхватния доход, дори и за активи, оценени по справедлива стойност, каквито са печалбите и загубите при последваща преоценка.

От датата на класифицирането на даден актив/група материални дълготрайни активи в тази група се спира неговата (тяхната) амортизация.

В настоящия момент дружествата от групата не отчитат тази категория активи.

3.12. Материални запаси

Материалните запаси се оценяват по по-ниската стойностна оценка от себестойността (доставна цена, цена на придобиване) и нетната реализируема стойност. Себестойността на материалните запаси представлява сумата от всички доставни разходи, които включват покупната цена, вносни мита и такси, транспортни разходи, невъзстановяеми данъци и други разходи, които допринасят за привеждане на материалите и стоките в готов за тяхното използване/продажба вид.

Материалните запаси за целите на финансовия отчет са както следва:

- суровини, материали и стоки - по по-ниската от: доставната себестойност (цена на придобиване) и нетната реализируема стойност;
- готова продукция, полуфабрикати и незавършено производство - по по-ниската от: производствената себестойност и нетната реализируема стойност.

Нетната реализируема стойност е очакваната продажна цена в нормална бизнес среда, намалена с очакваните разходи за довършителни дейности и разходите по продажбата. Тя се определя на база проучвания на пазара и експертна оценка.

Себестойността на продукцията /готова храна/ и преработените стоки/материали се формира от преките разходи за материали, труд и осигуровки, външни услуги, променливи и постоянни общопроизводствени разходи и други. Разпределението на променливите и постоянните общопроизводствени разходи в себестойността на продукцията /готова храна/ и преработените стоки/материали се извършва на база приходи.

Иначе представено разходите, които се извършват, за да доведат даден продукт от материалните запаси в неговото настоящо състояние и местонахождение, се включват в цената на придобиване (себестойността), както следва:

- суровини, материали и стоки – всички доставни разходи, които включват покупната цена, вносни мита и такси, транспортни разходи, невъзстановяеми данъци и други разходи, които допринасят за привеждане на материалите и стоките в готов за тяхното използване/продажба вид;

- готова промишлена продукция, полуфабрикати и незавършено производство – всички необходими производствени разходи, които формират производствената себестойност, като в нея се включват преките разходи за материали и труд и приспадащата се част от общопроизводствените разходи (променливи и постоянни), с изключение на административните разходи, курсовите разлики и разходите по привлечени финансови ресурси. Включването на условно постоянните общопроизводствени разходи в производствената себестойност на произвежданата готова промишлена продукция, полуфабрикатите и незавършеното производство се извършва на базата на нормален капацитет, определен на база обичаен средно поддържан обем, потвърждаван с плана по производството. Избраната база за разпределението им на ниво отделни продукти е нормата на човеко часовете на пряко заетия персонал в производството на конкретния продукт.

Дружествата прилагат като текуща оценка „нормирана производствена себестойност“ по отношение на готовата промишлена продукция, полуфабрикатите и незавършеното производство, и респективно „нормирана доставна себестойност“ – за основните суровини и материали за производството.

В края на всеки отчетен период ръководствата на дружествата от групата извършват анализ на факторите, довели до формиране на отклонения при: а) доставка на суровини и материали за производството - чрез сравнение между фактическите и нормираните доставни разходи и б) производството на готова продукция, полуфабрикати и незавършено производство - чрез сравнение между фактическите и нормираните производствени разходи. При необходимост се извършват корекции на оценката на наличните материални запаси във финансовия отчет. На база проучвания на добри отчетни практики, са възприети прагове на същественост за: а) отклонението при доставка на суровини и материали за производството – до 5 % и б) производствено отклонение – до 5 %, в рамките на които, не се коригира текущата оценка на наличните крайни запаси от суровини и материали, готова промишлена продукция и незавършеното производство за целите на финансовия отчет.

При употребата (влагане и продажбата) на материалните запаси те се изписват текущо като се използва методът на средно-претеглената стойност (себестойност).

Нетната реализируема стойност представлява приблизително определената продажна цена на даден актив в нормалния ход на стопанската дейност, намалена с приблизително определените разходи по довършването в търговски вид на този актив и приблизително определените разходи за реализация.

3.13. Финансови инструменти

3.13.1. Финансови активи

Първоначално признаване, класификация и оценяване

При първоначалното им признаване финансовите активи се класифицират в три групи, според които те впоследствие се оценяват по амортизирана стойност, по справедлива стойност през другия всеобхватен доход и по справедлива стойност през печалбата или загубата.

Дружествата от групата първоначално оценяват финансовите активи по справедлива стойност, а в случай на финансови активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата, се добавят преките разходи по сделката. Изключение са търговските

вземания, които не съдържат съществен компонент на финансиране - те се оценяват на база цената на сделката, определена съгласно МСФО 15.

Покупките или продажбите на финансови активи, чиито условия изискват доставка на активите в рамките на даден период от време, установен обикновено с нормативна разпоредба или действаща практика на съответния пазар (редовни покупки), се признават на датата на търгуване (сделката), т.е. на датата, на която дружествата от групата са се ангажирали да закупят или продадат актива.

Класификацията на финансовите активи при първоначалното им признаване зависи от характеристиките на договорните парични потоци на съответния финансов актив и бизнес модела на дружествата от групата за неговото управление. За да бъде класифициран и оценяван по амортизирана стойност или по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, условията на даден финансов актив трябва да пораждат парични потоци, които представляват "само плащания по главницата и лихвата (СПГЛ)" по неиздължената сума на главницата. За целта се извършва анализ чрез тест на СПГЛ на нивото на инструмента.

Бизнес моделът на дружествата от групата за управление на финансовите активи отразява начина, по който те управляват финансовите си активи за генериране на парични потоци. Бизнес моделът определя дали паричните потоци са резултат на събирането на договорни парични потоци, на продажба на финансовите активи, или и двете.

Последващо оценяване

За целите на последващото оценяване финансовите активи са класифицирани в две категории:

- Финансови активи по амортизирана стойност (дългови инструменти);
- Финансови активи по справедлива стойност в печалбата или загубата (дългови и капиталови инструменти).

Класификационни групи

Финансови активи по амортизирана стойност (дългови инструменти)

Дружествата от групата оценяват финансовите активи по амортизирана стойност, когато са удовлетворени и двете условия по-долу:

- финансовият актив се държи и използва в рамките на бизнес модел, имащ за цел неговото държане с оглед получаване на договорните парични потоци от него, и
- условията на договора за финансовия актив пораждат парични потоци на конкретни дати, които представляват само плащания по главницата и лихвите върху неиздължената сума на главницата.

Финансовите активи по амортизирана стойност впоследствие се оценяват на база метода на ефективния лихвен процент (ЕЛП). Те подлежат на обезценка. Печалбите и загубите се признават в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато активът бъде отписан, модифициран или обезценен.

Финансовите активи по амортизирана стойност на дружествата от групата включват: парични средства и еквиваленти в банки, търговски вземания, в т.ч. от свързани лица предоставени заеми към свързани предприятия и заеми към трети лица.

Финансови активи отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата (дългови и капиталови инструменти)

Финансовите активи отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата (дългови и капиталови инструменти) се оценяват по стойността на котировката на последния ден от месеца в печалба или загуба. В случаите, в които инструментът не е търгуван, се извършва процедура по проверка за наличие на условие за обезценка в съответствие с нивата за оценяване ниво 2 и ниво 3 по МСФО 13.

Отписване

Финансов актив (или, когато е приложимо, част от финансов актив или част от група от сходни финансови активи) се отписва от отчета за финансовото състояние когато:

- правата за получаване на паричните потоци от актива са изтекли, или
- правата за получаване на парични потоци от актива са прехвърлени или дружествата от групата са поели задължението да платят напълно получените парични потоци, без съществена забава, към трета страна чрез споразумение за прехвърляне; при което: или а) са прехвърлени в значителна степен всички рискове и ползи от собствеността върху актива; или б) нито са прехвърлени, нито са запазени в значителна степен всички рискове и ползи от собствеността върху актива, но е запазен контрола върху него.

Когато дружествата от групата са прехвърлили правата си за получаване на парични потоци от актива или са встъпили в споразумение за прехвърляне, те правят оценка на това дали и до каква степен са запазили рисковете и ползите от собствеността. Когато дружествата от групата нито са прехвърлили, нито са запазили в значителна степен всички рискове и ползи от собствеността върху финансовия актив, нито са прехвърлили контрола върху него, те продължават да признават прехвърления актив до степента на продължаващото си участие в него. В този случай дружествата от групата признават и свързаното с това задължение. Прехвърленият актив и свързаното задължение се оценяват на база, която отразява правата и задълженията, които дружествата са запазили.

Продължаващо участие, което е под формата на гаранция върху прехвърления актив, се оценява по по-ниската от: първоначалната балансова стойност на актива и максималната сума на възнаграждението, което може да се изиска дружествата да изплатят.

Обезценка на финансови активи

Дружествата от групата признават коректив (провизия за обезценка) за очаквани кредитни загуби за всички дългови инструменти, които не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата. Очакваните кредитни загуби се изчисляват като разлика между договорните парични потоци, дължими съгласно условията на договора, и всички парични потоци, които дружествата очакват да получат, дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент. Очакваните парични потоци включват и паричните потоци от продажбата на държаното обезпечение или други кредитни подобрения, които представляват неразделна част от условията на договора.

За изчислението на очакваните кредитни загуби по предоставени заеми на свързани и трети лица вкл. паричните средства и еквиваленти в банки, дружествата от групата прилагат общия подход за обезценка, определен от МСФО 9. Съгласно този подход те прилагат "тристепенен" модел за обезценка въз основа на промени спрямо първоначалното признаване на кредитното качество на финансовия инструмент (актив).

Очакваните кредитни загуби се признават на два етапа:

а. Финансов актив, който не е кредитно обезценен при първоначалното му възникване/придобиване, се класифицира в Етап (Stage) 1. От първоначалното му признаване неговият кредитен риск и качества са обект на непрекъснато наблюдение и анализи. Очакваните кредитни загуби на финансовите активи, класифицирани в Етап 1 се определят на база на кредитни загуби, които са резултат от възможни събития на неизпълнение, които биха могли да настъпят в рамките на следващите 12 месеца от живота на съответния актив (12-месечни очаквани кредитни загуби за инструмента).

б. В случаите, когато след първоначалното признаване на финансов актив, кредитният му риск нарасне значително и в резултат от това неговите качества се влошат, той се класифицира в Етап (Stage) 2. Очакваните кредитни загуби на финансовите активи, класифицирани в Етап 2 се определят за целия оставащ живот (срок) на съответния актив, независимо от момента на

настъпването на неизпълнението (очаквани кредитни загуби за целия живот (срок) на инструмента). Ръководствата на дружествата от групата са разработили политика и комплекс от критерии за анализ, установяване и оценка настъпване на състояние на „значително нарастване на кредитния риск”. В случаите, когато кредитният риск на финансов актив нарасне до ниво, което индикира, че има настъпило събитие на неизпълнение, финансовият актив се счита за обезценен и той се класифицира в Етап (Stage) 3. На този етап се установяват и изчисляват понесените загуби по съответния актив за целия му оставащ живот (срок).

Ръководствата на дружествата от групата са извършили съответни анализи, на база на които са определили комплекс от критерии за събития на неизпълнение. Един от тях е просрочия на дължими договорни плащания повече от 180 дни, освен ако за определен инструмент не са налице обстоятелства, които правят оборимо това твърдение. Наред с него, се наблюдават и други събития, въз основа на вътрешна и външна информация, които са индикатор, че длъжникът не е в състояние да заплати (възстанови) всички все още дължими от него суми по договор, вкл. като се вземат предвид и всички кредитни улеснения предоставени от дружествата от групата.

Дружествата от групата коригират очакваните кредитни загуби, определени на база исторически данни, с прогнозни макроикономически показатели, за които е установено, че има корелация и се очаква да окажат влияние върху размера на очакваните кредитни загуби в бъдеще.

За изчисляване на очакваните кредитни загуби на *търговските вземания и активите по договори с клиенти* дружествата от групата са избрали и прилагат опростен подход на база матрица за изчисление на очаквани кредитни загуби и не проследяват последващите промени в кредитния им риск. При този подход те признават коректив (провизия за обезценка) въз основа на очакваната кредитна загуба за целия срок на вземанията към всяка отчетна дата. Дружествата от групата са разработили и прилагат матрица за провизиране, която се базира на историческия опит по отношение на кредитните загуби, коригирани с прогнозни фактори, специфични за длъжниците и за икономическата среда и за които е установена корелационна връзка с процента на кредитните загуби. Търговските вземания, които са в просрочие над 360 дни след датата на падежа се обезценяват на 100%.

Финансовите активи се отписват, когато не съществува разумно очакване за събиране на паричните потоци по договора.

Търговски вземания

Търговските вземания представляват безусловно право на дружествата от групата да получат възнаграждение по договори с клиенти и други контрагенти (т.е. то е обвързано само с изтичане на време преди изплащането на възнаграждението).

Първоначално оценяване

Търговските вземания се представят и отчитат първоначално по справедлива стойност на база цената на сделката, която стойност е обичайно равна на фактурната им стойност, освен ако те съдържат съществен финансиращ компонент, който не се начислява допълнително. В този случай те се признават по сегашната им стойност, определена при дисконтова норма в размер на лихвен процент, преценен за присъщ на длъжника.

Последващо оценяване

Дружествата от групата държат търговските вземания единствено с цел събиране на договорни парични потоци и ги оценяват последващо по амортизирана стойност, намалена с размера на натрупаната обезценка за очаквани кредитни загуби.

Дружествата от групата прилагат модела на очакваните кредитни загуби за целия срок на всички търговски вземания, използвайки опростения подход, допускан от МСФО 9, и на база матричен модел за процента на загубата.

Обезценката на вземанията се начислява чрез съответна кореспондентна корективна сметка за всеки вид вземане към статията "Обезценка на финансови активи на лицевата страна на отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината)".

3.13.2. Финансови пасиви

Първоначално признаване, класификация и оценяване

При първоначално им признаване финансовите пасиви се класифицират като: такива по справедлива стойност в печалбата или загубата, или като заеми и привлечени средства, търговски или други задължения.

Първоначално всички финансови пасиви се признават по справедлива стойност, а в случая на заеми и привлечени средства и търговски и други задължения, нетно от пряко свързаните разходи по сделката.

Финансовите пасиви на дружествата от групата включват търговски и други задължения, заеми и други привлечени средства.

Последващо оценяване

Последващото оценяване на финансовите пасиви зависи от тяхната класификация.

Класификационни групи

Финансови пасиви, отчитани по справедлива стойност през печалбата или загубата

Финансовите пасиви по справедлива стойност през печалбата или загубата включват финансови пасиви, държани за активно търгуване и финансови пасиви, определени при първоначалното признаване като такива по справедлива стойност в печалбата или загубата. Финансовите пасиви се класифицират като държани за търгуване, ако са придобити с цел повторна покупка в близко бъдеще. Тази категория включва деривативни финансови инструменти, притежавани от дружествата от групата, които не са определени като хеджингови инструменти в хеджингово взаимоотношение както то е дефинирано в МСФО 9. Отделените внедрени деривативи също се класифицират като държани за търгуване, освен ако не са определени като ефективни хеджингови инструменти.

Печалбите или загубите по пасиви, държани за търгуване, се признават в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Финансови пасиви, определени при първоначално признаване като такива по справедлива стойност през печалбата или загубата, се определят като такива към датата на първоначално признаване, само ако са изпълнени критериите на МСФО 9. Дружествата от групата не са класифицирали някои от финансовите си пасиви като такива по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Получени заеми и други привлечени средства

След първоначалното им признаване, дружествата от групата оценяват лихвоносните заеми и привлечени средства по амортизирана стойност, чрез метода на ефективния лихвен процент. Печалбите и загубите се признават в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато съответният финансов пасив се отписва, както и чрез амортизацията на база ефективен лихвен процент.

Амортизираната стойност се изчислява като се вземат под внимание каквито и да било дисконти или премии при придобиването, както и такси или разходи, които представляват неразделна част от ефективния лихвен процент. Амортизацията се включва като "финансов разход" в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Отписване

Финансовите пасиви се отписват, когато задължението бъде погасено, или прекратено, или изтече. Когато съществуващ финансов пасив бъде заменен с друг от същия кредитодател при по същество различни условия, или условията на съществуващ пасив бъдат съществено променени, тази размяна или модификация се третира като отписване на първоначалния пасив и признаване на нов. Разликата в съответните балансови суми се признава в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Компенсирание на финансови инструменти

Финансовите активи и финансовите пасиви се компенсират и в отчета за финансовото състояние се отразява нетната сума, ако съществува приложимо законно право за компенсиране на признатите суми и ако е налице намерение за уреждане на нетна основа, или за едновременно реализиране на активите и уреждане на пасивите.

Това изискване произтича от идеята на реалната стопанска същност на отношенията на дружествата от групата с даден контрагент, че при едновременното съществуване на тези две изисквания очакваният фактически бъдещ паричен поток и ползи от тези разчети за дружествата е нетният поток, т.е. нетната сума отразява реалното им право или задължение от тези финансови инструменти - при всички обстоятелства да получат или платят единствено и само нетната сума. Ако не са налице едновременно и двете условия се приема, че правата и задълженията на дружествата по повод тези насрещни разчети (финансови инструменти) не се изчерпват при всички ситуации само и единствено с получаването или плащането на нетната сума.

Политиката за нетирането е свързана и с оценката, представянето и управлението на реалния кредитен и ликвиден риск, свързан с тези насрещни разчети.

Критериите, които се прилагат за установяване на „наличие на текущо и правно приложимо право за нетиране“ са:

- да не зависи от бъдещо събитие, т.е да не е приложимо само при настъпване на някакво бъдещо събитие;
- да бъде възможно за упражняване и защитимо с правни способности в хода на (кумулятивно):
 - обичайната дейност,
 - в случай на неизпълнение/просрочие, и
 - в случай на неплатежоспособност или несъстоятелност.

Приложимостта на критериите се оценява спрямо изискванията на българското законодателство и установените договорености между страните. Условието за „наличие на текущо и правно приложимо право за нетиране“ винаги и задължително се оценява заедно с второ условие - за „задължително намерение за уреждане на тези разчети на нетна база“.

3.14. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства включват касовите наличности и разплащателните сметки, а паричните еквиваленти - краткосрочните депозити в банки, чийто оригинален матуритет е по-малък от 3 месеца. Консолидирания отчет за паричните потоци за периода е изготвен по прекия метод, съгласно изискванията на МСС 7.

За целите на изготвянето на отчета за паричните потоци:

- паричните постъпления от клиенти и паричните плащания към доставчици са представени брутно, с включен ДДС (20%);
- платеният ДДС по покупки на дълготрайни активи се посочва като „други постъпления (плащания)“, нетно към паричните потоци от инвестиционна дейност, доколкото той участва в дългосрочните перспективи за очакваните оперативни приходи за бъдещи периоди;

- лихвите по получени инвестиционни кредити се включват като плащания за финансова дейност, а лихвите, свързани с кредити, обслужващи текущата дейност (за оборотни средства), се включват в оперативна дейност;
- получените лихви от депозити в банки се включват в състава на паричните потоци от финансова дейност;
- постъпленията и плащанията от и по овърдрафти са показани нетно от дружествата от групата;
- трайно блокираните парични средства над 3 месеца не се третират като парични средства и еквиваленти;
- постъпленията по договори за факторинг се представят в парични потоци от финансова дейност.

Последващо оценяване

В края на всеки отчетен период се извършва преглед на позициите парични средства и еквиваленти в банки и трети лица като при установяване на присъщ риск свързан с гарантираност на тези средства те се представят последващо по амортизирана стойност намалена с натрупаната обезценка за очаквани кредитни загуби.

3.15. Търговски и други задължения

Търговските и други задължения са отразени по номинална стойност. В случаите на разсрочени плащания над обичайния кредитен срок, при които не е предвидено допълнително плащане на лихва или лихвата значително се различава от обичайния пазарен лихвен процент, задълженията се оценяват първоначално по тяхната справедлива стойност, а последващо – по амортизирана стойност, след приспадане на инкорпорираната в тяхната номинална стойност лихва, определена по метода на ефективната лихва.

3.16. Акционерен капитал и резерви

„Арсенал - 2000“ АД е създадено като акционерно дружество. Като такова е задължено да регистрира в Търговския регистър определен размер на акционерен капитал, който да служи като обезпечение на кредиторите на дружеството за изпълнение на техните вземания към него. Акционерите отговарят за задълженията на дружеството до размера на своето акционерно участие в капитала и могат да претендират връщане на това участие само в производство по ликвидация или несъстоятелност. Дружеството отчита основния си капитал по номинална стойност на регистрираните в съда акции.

Съгласно изискванията на Търговския закон и устава дружеството е длъжно да формира и законов резерв „фонд Резервен“, като източници на фонда могат да бъдат:

- най-малко една десета от печалбата, която се отделя докато средствата във фонда достигнат една десета част от акционерния капитал или по-голяма част, по решение на общото събрание;
- средствата, получени над номиналната стойност на акциите при издаването им (премиен резерв);
- сумата на допълнителните плащания, които правят акционерите срещу предоставените им предимства за акциите;
- други източници, предвидени по решение на Общото събрание.

Средствата от фонда могат да се използват само за покриване на годишната загуба и на загуби от предходни години. Когато средствата във фонда достигнат определения в устава минимален размер, средствата над тази сума могат да бъдат използвани за увеличаване на акционерния капитал.

Обратно изкупените собствени акции се представят в отчета за финансово състояние по себестойност (цена на придобиване) като с тяхната стойност е намален собственият капитал на дружеството. Печалбите или загубите от продажбата на обратно изкупени собствени акции са за сметка на неразпределената печалба и се представят директно в собствения капитал на дружеството към компонента "неразпределена печалба".

Допълнителните резерви са формирани от разпределение на печалбата в съответствие с решенията на Общите събрания на акционерите. В консолидирания отчет те са представени като консолидационни резерви.

Резервите на дружествата се формират като консолидационни резерви от неразпределената печалба от минали години и резервите на дружествата преизчислени спрямо измененията в притежаваните дялове нето от дела на неконтролиращото участие. Всяко придобиване влияе пряко върху преизчислението на консолидационните резерви, което е отразено в консолидирания отчет за промени в собствения капитал.

3.16.1. Неконтролиращи участия (Малцинство)

Неконтролиращо участие е капиталът в дадено предприятие, който не може пряко или косвено да се отнесе към компанията-майка.

Неконтролиращите участия се представят в консолидирания отчет на финансово състояние в собствения капитал, отделно от собствения капитал на собствениците на компанията-майка.

Печалбата или загубата и всеки компонент на друг всеобхватен доход се отнасят към собствениците на компанията-майка /"Арсенал - 2000" АД/ и към неконтролиращите участия. Общият всеобхватен доход се отнася към собствениците на компанията-майка и към неконтролиращите участия, дори ако това води до декапитализация на неконтролиращите участия.

В случай, че дадено дъщерно предприятие от групата има в обращение собствени акции, които са класифицирани като собствен капитал и се държат от неконтролиращи участия, компанията-майка изчислява своя дял от печалбите или загубите, след като бъдат извършени корекции за дивидентите върху тези акции, независимо от това дали тези дивиденди са били обявени или не.

Промени в участието на компанията-майка в собствеността на дъщерно предприятие, които не водят до загуба на контрол, се отчитат като операции със собствения капитал (т.е. операции със собствениците в качеството им на собственици). При такива обстоятелства, балансовите суми на контролиращите и неконтролиращи участия се коригират, за да се отразят промените в относителните им участия в дъщерното предприятие. Всяка разлика между сумата, с която се коригират неконтролиращите участия, както и справедливата стойност на платеното или получено възнаграждение, се признава директно в собствения капитал и се отнася към собствениците на компанията-майка.

3.16.2. Загуба на контрол

Компания-майка може да загуби контрол над дъщерно предприятие от групата с или без промяна в абсолютните или относителни нива на собственост. Това може да възникне, когато дъщерното предприятие стане предмет на контрол от страна на правителство, съд, администратор или регулатор. Загуба може да възникне и в резултат на договорно споразумение.

Компания-майка може да загуби контрол над дъщерно предприятие в две или повече споразумения.

Ако компания-майка изгуби контрол над дъщерно предприятие от групата, тя:

а) отписва активите (включително всякаква репутация) и пасивите на дъщерното дружество по тяхната балансова сума към датата, на която е изгубен контролът;

б) отписва балансовата сума на всякакви неконтролиращи участия в бившето дъщерно дружество към датата, на която е изгубен контролът (включително всякакви компоненти на друг всеобхватен доход, относим към тях);

в) признава:

i) справедливата стойност на полученото плащане, ако има такова, от сделката, събитието или обстоятелствата, които са довели до загуба на контрол; и

ii) ако сделката, която е довела до загубата на контрол включва разпределение на акции/дялове на дъщерното предприятие на собствениците в качеството им на собственици - това разпределение;

г) признава всякаква инвестиция, задържана в бившето дъщерно предприятие по справедлива стойност към датата, на която е изгубен контрол;

д) прекласифицира към печалбата или загубата или прехвърля директно в неразпределената печалба, ако това се изисква в съответствие с други МСФО, сумите, идентифицирани в параграф 35; и

е) признава всяка появила се в резултат разлика като печалба, загуба в печалба или загуба, относима към компанията-майка.

3.17. Пенсионни и други задължения към персонала по социалното и трудово законодателство

Задълженията за доходи при пенсиониране, признати в консолидирания отчет за всеобхватния доход за периода, представляват сегашната стойност на задълженията за дефинирани доходи.

Трудовите и осигурителни отношения с работниците и служителите в дружествата от групата се основават на разпоредбите на Кодекса на труда (КТ) и на разпоредбите на действащото осигурително законодателство.

Основно задължение на дружествата от групата е да извършват задължително осигуряване на наетия персонал за фонд "Пенсии", допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО), фонд "Общо заболяване и майчинство" (ОЗМ), фонд "Безработица", фонд "Трудова злополука и професионална болест" (ТЗПБ) и здравно осигуряване.

Размерите на осигурителните вноски се утвърждават конкретно със Закона за бюджета на ДОО и Закона за бюджета на НЗОК за съответната година. Вноските се разпределят между работодателя и осигуреното лице в съотношение, което се променя ежегодно и е определено в чл. 6, ал. 3 от Кодекса за социално осигуряване (КСО). Общият размер на вноската за фонд "Пенсии", ДЗПО, фонд "ОЗМ", фонд "Безработица" и здравно осигуряване през 2019 г., е както следва:

- за периода 01.01.2019 г. – 31.12.2019 г.

32.3% (разпределено в съотношение работодател : осигурено лице, както следва: 56:44 за 1 процентен пункт увеличение на осигурителната вноска за фонд "Пенсии" и 60:40 за останалите видове осигурителни вноски, съгласно Кодекса за социално осигуряване и Закона за здравното осигуряване) за работещите при условията на трета категория труд /съответно- 35.3% здравни и осигурителни вноски за втора категория труд/. В допълнение, изцяло за своя сметка, дружествата правят осигурителна вноска за фонд "ТЗПБ", която е диференцирана за различните предприятия от групата от 0.5% до 1.1% в зависимост от икономическата дейност на всяко от дружествата. Така за компанията-майка „Арсенал-2000“ АД и дъщерните дружества „Балкански ловец“ ЕООД и „Балканроз Трейдинг“ ЕООД осигурителната вноска за фонд "ТЗПБ" е в размер на 0.7%. За дъщерното дружество „Арсенал Трейдинг“ ЕООД съответно 1.1%, за „Медицински център Арсенал“ ЕООД - 0.5%, а за „Арсенал“ АД съответно 1.1%.

Към дружествата няма създаден и функциониращ частен доброволен осигурителен фонд. Осигурителните и пенсионни планове, прилагани от дружествата от групата в качеството им на работодател, се основават на българското законодателство и са планове с дефинирани вноски. При тези планове работодателят плаща месечно определени вноски в държавните фонд "Пенсии", фонд "ОЗМ", фонд "Безработица", фонд "ТЗПБ", както и в универсални и професионални пенсионни фондове - на база фиксирани по закон проценти и няма правно или конструктивно задължение да доплаща във фондовете бъдещи вноски в случаите, когато те нямат достатъчно да изплатят на съответните лица заработените от тях суми за периода на трудовия им стаж. Аналогично са задълженията по отношение на здравното осигуряване.

Съгласно разпоредбите на Кодекса на труда работодателят има задължение да изплати при прекратяване на трудовия договор следните обезщетения:

- неспазено предизвестие - за периода на неспазеното предизвестие;
- поради закриване на предприятието или на част от него, съкращаване в щата, намаляване на обема на работа и спиране на работата за повече от 15 дни и др. – от една брутна месечна работна заплата;
- при прекратяване на трудовия договор поради болест – в размер на брутното възнаграждение на работника за два месеца при условие, че има най-малко пет години трудов стаж и не е получавал обезщетение на същото основание;
- при пенсиониране – от 2 до 6 брутни месечни работни заплати според трудовия стаж при работодателя;
- за неизползван платен годишен отпуск - за съответните години за времето, което се признава за трудов стаж.

След изплащането на посочените обезщетения за работодателя не произтичат други задължения към работниците и служителите.

Краткосрочните доходи за персонала под формата на възнаграждения, бонуси и социални доплащания и придобивки, (изискуеми в рамките на 12 месеца след края на периода, в който персоналят е положил труд за тях или е изпълнил необходимите условия) се признават като разход в Отчета за всеобхватния доход в периода, в който е положен трудът за тях или са изпълнени изискванията за тяхното получаване, и като текущо задължение (след приспадане на всички платени вече суми и полагащи се удържки) в размер на недисконтираната им сума. Дължимите от дружествата от групата вноски по социалното и здравно осигуряване се признават като текущ разход и задължение в недисконтиран размер, заедно и в периода на начисление на съответните доходи, с които те са свързани.

Към датата на всеки финансов отчет дружествата правят оценка на сумата на очакваните разходи по натрупващите се компенсирани отпуски, която се очаква да бъде изплатена като резултат от неизползваното право на натрупан отпуск. В оценката не се включват приблизителната преценка в недисконтиран размер на разходите за вноски по задължителното обществено осигуряване.

Съгласно Кодекса на труда дружествата са задължени да изплащат на лица от персонала при настъпване на пенсионна възраст обезщетение, което в зависимост от трудовия стаж в дружеството може да варира между 2 и 6 брутни месечни работни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. По своите характеристики тези схеми представляват планове с дефинирани доходи.

Дружествата са изчислили провизии за обезщетения за пенсиониране на база приблизителна оценка на очакваните плащания съгласно данни от финансово счетоводния отдел.

3.18. Провизии

Провизии се признават, когато има настоящо (конструктивно или правно) задължение в резултат на минало събитие, и е вероятно, че погасяването/уреждането на това задължение е

свързано с изтичане на ресурси. Провизиите се оценяват на база най-добрата приблизителна преценка на ръководствата на дружествата от групата към датата на баланса за разходите, необходими за уреждането на съответното задължение. Приблизителната оценка се дисконтира, когато падежът на задължението е дългосрочен. Когато се очаква част от ресурсите, които ще се използват за уреждане на задължението да бъдат възстановени от трето лице, дружествата признават вземане, ако е налице висока степен на сигурност на неговото получаване, стойността му може надеждно да се установи и доход (кредит) по същата позиция в отчета за всеобхватния доход, където е представена и самата провизия

Стойността на провизиите за гаранции се определя на базата на най-добрата приблизителна оценка на разходите, необходими за покриване на сегашното задължение към края на отчетния период, като е взет предвид и минал опит (в случаите, когато дружествата поемат гаранции за продадени активи).

Провизии за съдебни дела

По откритите заведени съдебни дела срещу дружествата от групата ръководствата са преценили, съвместно с адвокатите на групата, че на настоящия етап не е налице вероятност и няма рискове за негативен изход от тях. За 2019 г. няма открити и заведени дела срещу дружества от групата и не са признати провизии за задължения по съдебни дела в отчета за финансовото състояние към 31 декември 2019 г..

3.19. Лизинг

Финансов лизинг

Лизингополучател

Финансовият лизинг, при който се трансферира към дружествата от групата съществената част от всички рискове и стопански ползи, произтичащи от собствеността върху актива под финансов лизинг, се капитализира в отчета за финансовото състояние на лизингополучателя, като се представя като имоти, машини и оборудване под лизинг по цена на незабавна продажба или ако е по-ниска – по настоящата стойност на минималните лизингови плащания.

Лизинговите плащания съдържат в определено съотношение финансовия разход (лихвата) и приспадащата се част от лизинговото задължение (главница), така че да се постигне постоянен лихвен процент за оставащата неизплатена част от главницата по лизинговото задължение. Лихвените разходи се включват в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) като "финансови разходи" - лихва, на база метода на ефективен лихвен процент. Придобитите под финансов лизинг активи се амортизират на база полезния живот на актива и в рамките на лизинговия срок.

Лизингодател

Финансовият лизинг, при който се трансферира извън дружествата от групата съществената част от всички рискове и стопански изгоди, произтичащи от собствеността върху актива под финансов лизинг, се изписва от състава на активите на лизингодателя и се представя в отчета за финансовото състояние като вземане със стойност, равна на нетната инвестиция от лизинга. Нетната инвестиция в лизинговия договор представлява разликата между сбора от минималните лизингови плащания по договора за финансов лизинг и негарантираната остатъчна стойност, начислена за лизингодателя, и незаработеният финансов доход.

Разликата между балансовата стойност на отдадения под финансов лизинг актив и незабавната (справедливата му продажна) стойност се признава в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) в началото на лизинговия договор (при предаването на актива) като доход от продажба на активи.

Признаването на заработения финансов приход като текущ лихвен приход се основава на прилагането на метода на ефективната лихва.

Оперативен лизинг

Счетоводна политика приложима до 31.12.2018 г.

Лизингополучател

Лизинг, при който наемодателят продължава да притежава съществена част от всички рискове и стопански изгоди от собствеността върху дадения актив се класифицира като оперативен лизинг. Поради това активът не се включва в отчета за финансовото състояние на лизингополучателя.

Плащанията във връзка с оперативния лизинг се признават като разходи в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) на база линеен метод за периода на лизинга.

Лизингодател

Наемодателят продължава да притежава съществена част от всички рискове и стопански изгоди от собствеността върху дадения актив. Поради това този актив продължава да е включен в състава на неговите имоти, машини и оборудване като амортизацията му за периода се включва в текущите разходи на лизингодателя.

Приходът от наеми от оперативен лизинг се признава на базата на линейния метод в продължение на срока на съответния лизинг. Първоначално направените преки разходи във връзка с договарянето и уреждането на оперативния лизинг, се добавят към балансовата стойност на отдадените активи и се признават на базата на линейния метод в продължение на срока на лизинга.

Счетоводна политика, приложима от 1 януари 2019 година

Лизингополучател

Лизингополучателят отчита всички лизинги по единен модел, който налага балансовото им признаване, по подобие на отчитането на финансовия лизинг.

Един договор съдържа лизинг, ако той прехвърля правото да се контролира ползването на даден идентифициран актив за определен период от време срещу възнаграждение. На датата на стартирането на лизинга, лизингополучателят признава актив, под формата на „актив с право на ползване“ на отделния базов актив, и финансов пасив, представляващ настоящата стойност на задължението за плащане на лизинговите суми. Дружествата от групата са избрали всички лизингови плащания по договори с кратък срок (до 12 месеца) и стойност под 10 хил. лв. да се отчитат като текущи разходи на линеен принцип през периода на договора.

Първоначално оценяване

Лизингополучателят признава актив „право на ползване“ и задължение за лизинг на датата, на която лизинга е на разположение за използване.

При първоначално оценяване „активът с право на ползване“ се отчита по цена на придобиване, която включва сумата на първоначалната оценка на задължението за лизинг, всички плащания към и преди датата на стартиране на лизинга минус суми за предоставени стимули, всички първоначални преки разходи и провизията за разходи свързани с демонтиране и преместване на актива.

Пасивът „задължение за лизинг“ първоначално се признава по сегашната стойност на всички лизингови плащания неплатени към този момент с лихвения процент присъщ за лизинга или с лихвения процент по привлечен капитал на наемателя.

Последващо оценяване

Избраният от дружествата от групата подход за последваща балансова оценка на актива „право на ползване“ е модела на преоценената стойност по МСС 16 – преоценена стойност, намалена с последващо начислените амортизации и натрупаните загуби от обезценка.

Последващо задължението за лизинг се променя с:

- в посока на увеличение – с начислените лихвени суми;
- в посока на намаление – с плащанията на вноските (лихви и главници), и
- преизчисления на стойността на задължението поради промени в гарантираната остатъчна стойност, промени в бъдещите лизингови плащания поради промяна в прилагания индекс или процент, използван за изчисляване на лизинговите плащания, промени в срока на лизинга и промени в оценката на опцията за придобиване на актива.

Всички корекции на задължението за лизинг коригират и актива „право на ползване“, а ако той е напълно амортизиран се отчитат като текущ разход в текущата печалба или загуба.

Лизингодател

Наемодателят продължава да притежава съществена част от всички рискове и стопански изгоди от собствеността върху дадения актив. Поради това този актив продължава да е включен в състава на неговите имоти, машини и оборудване като амортизацията му за периода се включва в текущите разходи на лизингодателя.

Приходът от наеми от оперативен лизинг се признава на базата на линейния метод в продължение на срока на съответния лизинг. Първоначално направените преки разходи във връзка с договарянето и уреждането на оперативния лизинг, се добавят към балансовата стойност на отдадените активи и се признават на базата на линейния метод в продължение на срока на лизинга.

3.20. Управление на финансовите рискове

В хода на обичайната си дейност дружествата от групата могат да бъдат изложени на различни финансови рискове, най – важните, от които са: пазарен (включващ валутен риск, риск от промяна на справедливата стойност и ценови риск), кредитен риск, ликвиден риск и риск на лихвено – обвързани парични потоци. Финансовите рискове текущо се идентифицират, измерват и наблюдават с помощта на различни контролни механизми, за да се определят адекватни цени на продукцията (стоките) и услугите предоставяни от групата и да се оценят адекватно формите на поддържане на свободните ликвидни средства, без да се допуска неоправдана концентрация на даден риск.

3.21. Оценяване по справедлива стойност

В хода на обичайната си дейност дружествата от групата могат да бъдат изложени на различни финансови рискове, поради което някои от активите и пасивите на дружествата се оценяват и представят по справедлива стойност за целите на финансовото отчитане. Оценките се извършват като се използват два подхода а именно:

- на повтаряща се база за категориите „финансови активи на разположение за продажба“, предоставените и получени заеми (независимо дали са банкови или от трети лица), търговски вземания, други вземания и задължения, вземания и задължения за финансов лизинг;
- на неповтаряща се база нефинансови активи като имоти, машини и оборудване.

Справедливата стойност е цената която би била получена при продажбата на даден актив или платена при прехвърлянето на пасива обичайна сделка между независими пазарни участници на датата на оценяване. Справедливата стойност е изходяща цена и се базира на

предположението, че операцията по продажбата ще се реализира на основен пазар за този актив или пасив или друг най-изгоден пазар, който може да бъде приравнен като основен.

Измерването на справедливата стойност на нефинансовите активи е базирано на предположението за най-ефективно възможно използване на актива което е изходната точка на оценъчната техника.

Групата прилага следните оценъчни техники:

- пазарния подход;
- приходния подход;
- разходния подход,

като най-често прилаганите техники са директни. Ползват се и подхода за пазарните аналози и дискутираните парични потоци за достоверно отчитане на приложената оценъчна техника към момента на оценяване.

Справедливата стойност на всички активи и пасиви, които се оценяват и/или оповестяват във финансовия отчет по справедлива стойност се категоризират в рамките на йерархията на справедливата стойност а именно:

- Ниво 1 – котиран (некоригиран) пазарни цени на активен пазар за идентични активи или пасиви;

- Ниво 2 – оценъчни техники, при които се използват входящи данни, които са различни от директно котиран цени, но са пряко или косвено достъпни за наблюдение;

- Ниво 3 – оценъчни техники, при които се използват входящи данни в значителната си част са ненаблюдаеми.

Дружествата от групата прилагат основно справедливата стойност на Ниво 2 и Ниво 3.

Използват се и външни експерти за оценка на активите и пасивите за оценка по справедлива стойност на интервали определени от ръководствата на дружествата от групата за съответната категория активи, като входящите данни и измервания са обект на обсъждане и координиране.

Финалните оценки на справедливата стойност подлежат на одобрение от ръководствата на дружествата от групата.

3.22. Преценки от определящо значение при прилагане счетоводната политика на дружествата от икономическа група „Арсенал“. Ключови приблизителни оценки и предположения с висока несигурност.

Оценка на справедливата стойност на финансовите инструменти

Когато справедливата стойност на финансовите активи и финансовите пасиви, отчетени в отчета за финансовото състояние, не може да бъде получена на база котиран цени на активни пазари, тяхната справедлива стойност се определя чрез използване на други оценъчни модели и техники, включително модела на дисконтираните парични потоци. Използваната входяща информация в тези модели се събира от от наблюдавани пазари, където това е възможно, но когато това не може да бъде направено, за определянето на справедливите стойности предполага приложението на определена степен на преценка. Такава преценка включва разглеждането, анализа и оценката за входящите данни като например, за ликвиден риск, кредитен риск и волатилност. Промените в предположенията за тези фактори могат да повлияят върху размера на отчетената справедлива стойност на финансовите инструменти.

Изчисление на очаквани кредитни загуби за предоставени заеми и гаранции, търговски вземания и активи по договори с клиенти

Измерването на очакваната кредитна загуба за финансови активи, отчитани по амортизирана стойност (предоставени заеми, вземания и активи по договори с клиенти), както и за предоставени финансови гаранции е област, която изисква използването на комплексни

модел и съществени предположения за бъдещи икономически условия и кредитно поведение на клиенти и длъжници (например вероятността контрагентите да не изпълнят задълженията си и произтичащите от тях загуби).

За прилагането на тези изисквания ръководствата на дружествата от групата правят редица съществени преценки, като: а) определяне на критерии за идентифициране и оценка на значително увеличение на кредитния риск; б) избор на подходящи модели и предположения за измерване на очакваните кредитни загуби; в) формиране на групи от сходни финансови активи (портфейли) за целите на измерването на очакваните кредитни загуби, г) установяване и оценка за зависимостта между историческите проценти на просрочие и поведението на определени макропоказатели, за да се отразят ефектите от прогнозите за тези макропоказатели в бъдеще при изчисленията на очакваните кредитни загуби.

4. ПРИХОДИ ОТ ДОГОВОРИ С КЛИЕНТИ

	Периода, приключващ на 31.12.2019	Периода, приключващ на 31.12.2018
Продажби на продукция	408 536	388 940
Приходи от продажба на стоки	19 822	5 927
Продажби на услуги	3 121	3 669
Общо:	431 479	398 536

Приходите от продажби на продукция и стоки могат да се анализират по следните критерии както следва:

- по пазари

	Периода, приключващ на 31.12.2019	Периода, приключващ на 31.12.2018
Продажби за външен пазар	69.79%	63.55%
Продажби за вътрешен пазар	30.21%	36.45%
	100.00%	100.00%

- по продукти

	Периода, приключващ на 31.12.2019	Периода, приключващ на 31.12.2018
А.Гражданска продукция	0.80%	0.80%
Б.Специална продукция	99.20%	99.20%
	100.00%	100.00%

За 2019 г. приходите от наем възлизат на 387 хил. лв., а за 2018 г. съответно на 450 хил. лв.. Те са отразени в приходи от предоставени услуги на клиенти.

5. ДРУГИ ДОХОДИ

Другите доходи включват:

ПОЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ КЪМ ГОДИШНИЯ КОНСОЛИДИРАН ФИНАНСОВ ОТЧЕТ ЗА 2019 ГОДИНА

	Периода, приключващ на 31.12.2019	Периода, приключващ на 31.12.2018
Приходи от продажба на стоково-материални запаси	5 661	8 849
Отписани задължения	55	118
Други в т.ч.:	3 734	4 362
- приходи от полезни отпадъци	2 684	2 759
- приходи от глоби, неустойки	19	9
- приходи от комп.отпуски, провизии за задължения и др.	1 025	968
- финансираня	6	626
Общо:	9 450	13 329

През 2017 г. е сключен договор по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ с 80% стойност на финансирането и 20% самоучастие на дружеството. Проектът е приключен през 2018 г., когато са верифицирани разходи за 405 хил. лв. /в т.ч. 324 хил. лв. финансиране и 81 хил. лв. - самоучастие/ и започва отчитането на признатите приходи по оперативната програма. През 2018 г. са отчетени 292 хил. лв. приходи от финансираня по проекта. В следващи отчетни периоди ще бъдат признати приходи от финансиране за 32 хил. лв, съобразно отчитаните амортизации на закупените по проекта активи.

През 2019 г. са признати приходи по оперативната програма в размер на 6 хил. лв. от амортизации на активи.

През 2018 г. са признати приходи по приключили оперативни програми както следва:

- Оперативна програма „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика“ - за проект на обща стойност 3 919 хил. лв. с 50% самоучастие, чието изпълнение е започнало през 2014 г. и е приключило през 2015 г.. По него са признати 454 хил. лв. в годината на верификация на разходите /2015 г./, а от оставащите за следващи години 1 491 хил. лв. от амортизации на активи, създадени по проекта – през 2016 г. са признати приходи в размер на 618 хил. лв., през 2017 г. - 539 хил. лв., а през 2018 г. - 334 хил. лв..

6. ИЗМЕНЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ПРОДУКЦИЯ И НП

Измененията на запасите от продукция и незавършено производство включват:

	Периода, приключващ на 31.12.2019	Периода, приключващ на 31.12.2018
Изменение на запасите от готова продукция	32 388	83 568
Изменение на запасите от незавършено производство	35 515	39 717
Общо:	67 903	123 285

7. ДРУГИ СУМИ С КОРЕКТИВЕН ХАРАКТЕР